

2. KAPITOLA:

**Další aktuální záležitosti památkové péče identifikované státními orgány
(problémy památkové péče)**

Praha, leden 2008

Zpracovatelé:

Lada Pekárková (MHMP-OKP)

Michael Zachař (NPÚ ú.o.p. Praha)

.....

Jan Kněžínek

ředitel Odboru kultury, památkové péče
a cestovního ruchu Magistrátu hlavního města Prahy

I. Základní charakteristika a údaje o statku

Neopakovatelná urbanistická konfigurace města Prahy jako celku s jeho unikátními soubory urbanistických, architektonických hodnot a uměleckých děl je podstatou hodnoty města. Významnou roli při utváření jeho výjimečných hodnot hrál morfologicky mnohotvárný krajinný reliéf formovaný především řekou Vltavou s jejími ostrovy protékající kotlinou historického jádra Prahy lemovaného přilehlými hřebeny kopců. Výjimečnost těchto hodnot vedla k prohlášení významných územních celků města Prahy za památkové rezervace s jejich ochrannými pásmy a památkových zón a k prohlášení významných objektů za kulturní památky, případně národní kulturní památky. Město jako celek je neobyčejně rozsáhlou a provázanou strukturou, která je vnitřně bohatě členěna a vyniká vysokou mírou diversity.

Památkově chráněná území v hlavním městě Praze:

Systém plošné památkové ochrany¹ zahrnuje na území Prahy tři památkové rezervace (1 městská a 2 vesnické památkové rezervace), 17 památkových zón (11 městských a 6 vesnických), ochranné pásmo památkové rezervace v hlavním městě Praze a ochranná pásma národních kulturních památek.

Jednotlivá plošně chráněná území s odlišným charakterem a prostředím jsou chráněna jako celek. Předmětem památkové ochrany podle platné právní úpravy mohou být nejen území, ale i movité a nemovité statky, pokud jsou prohlášeny za kulturní památky, případně národní kulturní památky, ale i jejich okolí, v němž se uplatňují, a které by nemělo být narušeno.

Památkově chráněné hodnoty chráněných území i jednotlivých objektů jsou definovány státem v jejich prohlášení za památkově významné a jejich ochrana je zabezpečena právními i administrativními nástroji České republiky uvedenými v této zprávě v subkapitole *II. legislativa, územní plánování a management ochrany památkového fondu města*.

Kategorizace památkově chráněných území a objektů:

A. Památková rezervace je chráněna jako územní celek s výjimečným souborem nemovitých kulturních památek i dalších architektonických, urbanistických a uměleckých hodnot. Při prohlášení Vládou České republiky jsou definovány podmínky ochrany, které se vztahují i na nacházející se nemovitosti, které nejsou prohlášenými památkami.

B. Památková zóna je chráněna jako územní celek s významnými kulturně-historickými a urbanisticko-architektonickými hodnotami.

C. Národní kulturní památka je nejvýznamnější objekt s výjimečnými společensko-kulturními, architektonickými, urbanistickými či uměleckými hodnotami.

D. Kulturní památka je významný objekt, který se vyznačuje společensko-kulturními, architektonickými, urbanistickými či uměleckými hodnotami.

E. Ochranné pásmo je vymezováno tehdy, vyžaduje-li to ochrana nemovité národní kulturní památky, nemovité kulturní památky, památkové rezervace, památkové zóny nebo jejich prostředí.

¹ **Území**, jehož charakter a prostředí určuje soubor nemovitých kulturních památek, popřípadě archeologických nálezů, může být prohlášen **jako celek** za památkově chráněné území. Při prohlášení se stanovují podmínky pro zabezpečení jeho ochrany.

Přehled památkově chráněných území:

Městská památková rezervace	Rozloha v ha	Rok prohlášení
Historické jádro města - Pražská památková rezervace	866	1971

Ochranné pásmo	Rozloha v ha	Rok prohlášení
Ochranné pásmo Pražské památkové rezervace	8963	1981

Vesnické památkové rezervace	Rozloha v ha	Rok prohlášení
Praha 5 – Stodůlky	8,06	1995
Praha 6 – Ruzyně	7,2	1995

Městské památkové zóny	Rozloha v ha	Rok prohlášení
Praha 2 - Vinohrady, Žižkov, Vršovice	533	1993
Praha 4 – Nusle	95	1993
Praha 5 – Barrandov	112	1993
Praha 5 – Smíchov	220	1993
Praha 6 – Baba	13,5	1993
Praha 6 – Dejvice, Bubeneč, horní Holešovice	240	1993
Praha 6 - vilová kolonie Ořechovka	31,8	1991
Praha 6 - Staré Střešovice	6,6	2003
Praha 6 – Střešovičky	2,6	2004
Praha 6 – Tejnka	7,6	2003
Praha 8 – Karlín	98	1993

Vesnické památkové zóny	Rozloha v ha	Rok prohlášení
Praha 5 - osada Buďánka	1,52	1991
Praha 7 - osada Rybáře	11,2	1991
Praha 8 - Staré Bohnice	8,3	1993
Praha 8 - Staré Ďáblice	8,2	1991
Praha 9 – Královice	58	1991
Praha 10 - Stará Hostivař	14	1993

Nařízením Vlády České republiky č. 66/1971 Sb., o památkové rezervaci v hlavním městě Praze došlo k prohlášení historického jádra Prahy pod názvem *památková rezervace v hlavním městě Praha*. Rozsah této rezervace je shodný s rozsahem území zapsaného 4. 12. 1992 na Seznam světového přírodního a kulturního dědictví UNESCO pod číslem C 616 (<http://whc.unesco.org/en/list/616>), pro nějž je v Seznamu světového dědictví užíváno názvu „historické jádro Prahy“. Pro větší srozumitelnost se ho proto užívá i dále v následujícím textu.

Vzhledem k významu území historického jádra Prahy, dle platné právní úpravy - městské památkové rezervace, došlo k vytyčení jeho ochranného pásma, které se rozkládá na relativně velkém území města. Takto dochází k různým překryvům jednotlivých památkově chráněných území, například většina památkových zón se nachází na území ochranného pásma historického jádra Prahy, a i vytyčená ochranná pásma národních kulturních památek se překrývají s územím památkové rezervace či jejího ochranného pásma.

Na území historického jádra Prahy a jeho ochranného pásma se nachází přes 2000 památkově chráněných objektů, které jsou zapsány v Ústředním seznamu kulturních památek České republiky.

Nemovité památkově chráněné objekty na území hlavního města Prahy:

	Národní nemovité kulturní památky	Kulturní nemovité památky
Historické jádro Prahy (statek)	25	1302
Ochranné pásmo historického jádra Prahy (buffer zone)	9	754
Území hlavního města Prahy (celkem)	34	2056

Jak již bylo výše naznačeno, předmětem památkové ochrany jsou nejen nemovité kulturní památky, ale i okolí, v němž se uplatňují, a které by nemělo být narušeno. Ze stávajících národních kulturních památek mají plošně vymezené ochranné pásmo tyto objekty a areály:

- na území historického jádra Prahy: Pražský hrad, Vyšehrad, Národní divadlo, Národní muzeum, Novoměstská radnice
- v ochranném pásmu historického jádra Prahy: Vítkov, Bílá Hora a Hvězda.

Kromě toho památkový fond na území hlavního města Prahy zahrnuje několik desítek tisíc **movitých předmětů a jejich souborů**, které jsou rovněž prohlášeny za kulturní památky. Vzhledem k účelu této Zprávy se jimi však v dalším textu podrobněji nezabýváme.

Památkový fond za celou Českou republiku je evidován v Ústředním seznamu kulturních památek České republiky vedeném Národním památkovým ústavem, který v současnosti přistoupil k aktualizaci celého seznamu a reidentifikaci památkových objektů. Každý památkově chráněný objekt bude podroben zkoumání a dojde k jeho jasnému aktuálnímu vymezení také na mapovém podkladu. Vše by mělo sloužit jako důležitý podklad nejen pro Management plan historického jádra Prahy, ale také pro nový Územní plán hlavního města Prahy.

V současnosti jsou připraveny na prohlášení 3 krajinné památkové zóny na území ochranného pásma historického jádra Prahy:

- památková zóna Kralovice-Koloděje-Hájek;
- památková zóna Satalice-Vinoř-Ctěnice;
- památková zóna Šárecké a Lysolajské údolí.

II. Legislativa, územní plánování a management ochrany památkového fondu historického jádra města

Ochrana kulturních hodnot historického jádra Prahy, pro něž byla zapsána na Seznam světového dědictví, je zabezpečena účinnými právními i administrativními nástroji.

Legislativní ochrana

- **Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči** definuje podmínky při péči o kulturní památky, o jejich zachování, zpřístupňování a vhodném využívání. Péče státu o kulturní památky zahrnuje činnosti, opatření a rozhodnutí, jimiž orgány a odborná organizace státní památkové péče v souladu se společenskými potřebami zabezpečují zachování, ochranu, zpřístupňování a vhodné společenské uplatnění kulturních památek. Ostatní orgány státní správy a organizace spolupracují v oboru své působnosti s orgány a odbornou organizací státní památkové péče a pomáhají jim při plnění jejich úkolů.

K restaurování nebo jiné úpravě kulturní památky včetně jejího prostředí na území hlavního města Prahy, na němž uplatňuje svůj zájem státní památková péče, je třeba si předem vyžádat **závazné stanovisko**, které vydává **Odbor kultury, památkové péče a cestovního ruchu Magistrátu hlavního města Prahy**. Nezbytným podkladem pro vydání tohoto stanoviska je **odborné vyjádření Národního památkového ústavu**, organizace zřízené Ministerstvem kultury České republiky, která je na Magistrátu hlavního města Prahy nezávislá.

Podle zákona o státní památkové péči může **restaurování** kulturních památek nebo jejich částí, které jsou díly výtvarných umění nebo uměleckořemeslnými pracemi, provádět fyzická osoba na základě povolení, uděleném ministerstvem kultury po předchozím prokázání její odborné kvalifikace a odborné praxe pro restaurování kulturních památek.

Tento zákon také vymezuje v příslušných paragrafech **archeologický nález**² a nakládání s ním. O archeologickém nálezu, který nebyl učiněn při provádění archeologických výzkumů, musí být učiněno oznámení Archeologickému ústavu nebo nejbližšímu muzeu buď přímo nebo prostřednictvím obce, v jejímž územním obvodu k archeologickému nálezu došlo. Oprávnění k archeologickým výzkumům má Archeologický ústav Akademie věd České republiky, který se také vyjadřuje k ochraně archeologického dědictví. Ministerstvo kultury může na žádost v odůvodněných případech po dohodě s Akademií věd České republiky povolit provádění archeologických výzkumů vysokým školám, pokud je provádějí při plnění svých vědeckých nebo pedagogických úkolů, muzeím nebo jiným organizacím, popřípadě fyzické osobě, které mají pro odborné provádění archeologických výzkumů potřebné předpoklady (odbornou kvalifikaci, vybavení laboratorním zařízením a prostory nezbytně nutnými pro vědecké poznání a dokumentaci archeologických nálezů a dočasné uložení movitých archeologických nálezů.)

V letech 2006 – 2007 (s účinností od 1. 7. 2007) došlo ke **změně zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči**, ve znění pozdějších předpisů. Schválená novela si kladla především za cíl zrychlit a zefektivnit rozhodovací činnost orgánů státní památkové péče. Byla stanovena lhůta 20 dnů pro vydání písemného odborného vyjádření Národního památkového ústavu.

Ministerstvo kultury v současnosti připravuje další novelu zákona o státní památkové péči (navrhovaná účinnost novely 1. 7. 2008), kde je navrženo zvýšení finančních sankcí

² Archeologický nález je věc (soubor věcí), která je dokladem nebo pozůstatkem života člověka a jeho činnosti od počátku jeho vývoje do novověku a zachovala se zpravidla pod zemí.

při porušení povinností vyplývajících ze zákona a ke zmocnění obce k vydání opatření obecné povahy k ochraně památkového území (tzv. plán ochrany). V dlouhodobějším horizontu Ministerstvo kultury zvažuje také podobu nového zákona o státní památkové péči, na začátku r. 2008 by měla probíhat úvodní jednání k jeho zaměření.

- **Nařízením Vlády České socialistické republiky č. 66/1971 Sb. ze dne 21. 7. 1971 o památkové rezervaci v hlavním městě Praze** došlo k prohlášení historického jádra Prahy pod názvem *památková rezervace v hlavním městě Praha*. Rozsah tzv. pražské památkové rezervace je shodný s rozsahem území zapsaného na Seznam světového dědictví.

Vyhlášení **rezervace dle zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči** umožňuje striktní ochranu jednotlivých historických budov na území historického jádra Prahy, jeho historického půdorysu, vztahu zastavěných a nezastavěných (většinou ozeleněných) ploch, siluety a panoramatu historického jádra apod., včetně přiměřeného a zdůvodnitelného omezování práv jednotlivých v něm sídlících a působících vlastnických subjektů z titulu veřejného zájmu. Režim na území statku je stanoven zákonem o státní památkové péči, resp. jeho příslušnými paragrafy o památkově chráněných územích, o opravě kulturních památek, restaurování, archeologickém výzkumu a paragrafy souvisejícími.

Pro stavební činnost v rezervaci byly stanoveny tyto podmínky:

- 1* veškeré úpravy nemovitých kulturních památek i jejich souborů a objektů, které vykazují dílčí památkové nebo urbanistické hodnoty (objekty památkového zájmu), dotýkají se vnitřní i vnější architektury, musí být řešeny a prováděny se zřetelem k trvalému zabezpečení jejich hmotné podstaty, k jejich přiměřenému společenskému využití a dalšímu zhodnocování výtvarných a dokumentárních funkcí,
 - 2* při nové výstavbě a při vnějších úpravách nechráněných objektů se musí dbát architektonických vztahů ke kulturním památkám a jejich souborům, navazovat na jejich objemovou a prostorovou skladbu i prostředí a dotvářet jejich celky přiměřenými prostředky současné architektonické tvorby,
 - 3* řešení a provádění veškerých úprav terénních i staveb dopravních, vodohospodářských, energetických, telekomunikačních, podzemních, jakož i inženýrských sítí v rezervaci nesmí narušovat její prostředí a ohrožovat jednotlivé kulturní památky,
 - 4* zpracování, posuzování a schvalování všech územních plánů, soutěžních úkolů i přípravné a projektové dokumentace staveb na území rezervace musí být prováděno se zřetelem ke kulturní hodnotě prostředí.
- Ochranné pásmo statku bylo určeno **Rozhodnutím Národního výboru hlavního města Prahy č. KUL/5-932/81, o určení ochranného pásma památkové rezervace v hlavním městě Praze** ze dne 19. 5. 1981. Ochranné pásmo slouží k omezení stavebních a jiných zásahů, které by mohly ohrozit výjimečné hodnoty statku jako je například silueta města a jeho terénní horizonty. Stanoveny jsou 4 podmínky:
 - 1* V ochranném pásmu není dovoleno provádět takové stavební a jiné zásahy, které by narušily nebo ohrozily hodnoty statku.
 - 2* Při pořizování územně plánovací, přípravné a projektové dokumentace, při provádění staveb a stavebních úprav, zásazích do terénních útvarů a městské zeleně je nutno dbát, aby nebyla změnami půdorysné, hmotové a výškové konfigurace zástavby a přírodních prvků v území ochranného pásma oslabena nebo porušena urbanistická kompozice, měřítko a silueta statku.
 - 3* V ochranném pásmu nelze umísťovat zařízení a stavby, které by svými důsledky narušovaly životní prostředí a stavební fondy statku (zejména znečišťováním ovzduší a vod, únikem škodlivých látek, hlukem, vibracemi, veškerými druhy záření, hromaděním odpadů apod.).

4* Při veškeré nové výstavbě a přestavbě je třeba zvláště sledovat působení stavebních souborů a výškových objektů na terénních horizontech města, které se pohledově uplatňují ve vztahu k území statku.

- K zásadní změně v legislativě týkající se územního plánování došlo přijetím **zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování, územního rozhodování a stavebním řádu (stavební zákon)**, který platí od 1. 1. 2007. Smyslem nové právní úpravy je posílit právní jistoty občanů a investorů v řízeních podle stavebního zákona a umožnit obcím a krajům ve vzájemné spolupráci rozhodovat o rozvoji jejich území. Nový stavební zákon totiž zjednodušuje a zrychluje dosavadní povolovací řízení, zintenzivňuje kontrolu nad prováděním staveb, zajišťuje lepší přístup veřejnosti k informacím o území a k rozhodování o změnách v území. Jedním z výslovně uvedených cílů územního plánování je zdůraznění ochrany architektonického a archeologického dědictví.
- Od 1. 1. 2007 je účinná **Vyhláška č. 500/2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti**. Vyhláška Ministerstva pro místní rozvoj k provedení stavebního zákona (*Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu*) podrobněji upravuje náležitosti obsahu územně analytických podkladů, obsahu územně plánovací dokumentace, včetně náležitostí dokladů spojených s jejich pořizováním, vyhodnocením vlivů na udržitelný rozvoj území a aktualizací územně plánovací dokumentace, a podkladů pro evidenci územně plánovací činnosti. Do mapových podkladů by měly být zapracováno i rozlišení památkové ochrany objektů a území, historicky či architektonicky významné stavby či stavby významné z urbanistického hlediska.
- **Vyhláška hlavního města Prahy č. 32/1999, o závazné části územního plánu sídelního útvaru hlavního města Prahy** schválená Radou hlavního města Prahy dne 26. 10. 1999 vymezuje území, kde je výstavba výškových budov vyloučena. Cílem je ochrana výrazných kulturních hodnot struktury historické zástavby m.j. historického jádra města Prahy a jeho dochovaného panoramatu historického jádra. Z těchto důvodů jsou podle vyhlášky výškové stavby na území historického jádra Prahy zakázány. Území ochranného pásma historického jádra je rozděleno do dvou prstenců, vnitřního a vnějšího. Ve vnitřním prstenci ochranného pásma, tedy v tom, který přiléhá k území historického jádra, platí zákaz výškových staveb, jež jsou v těsném kontaktu s historickým jádrem Prahy. Stávající výšková hladina může být v tomto vymezeném území překročena pouze drobnými výškovými dominantami. Ve vnějším prstenci, tedy uvnitř ochranného pásma historického jádra Prahy, avšak vně vymezeného území zákazu výškových staveb, je nutno každou výškovou stavbu posuzovat v územním řízení vždy jednotlivě zejména vůči vltavské kotlině a vlastnímu historickému jádru, v charakteristických panoramatických pohledech.
- Nově od 1. září 2007 platí **Nařízení hlavního města Prahy č. 9/2007** vydané Radou hlavního města Prahy, **které výrazně omezuje na území historického jádra Prahy reklamu šířenou na plachtách a převěsech**. Jejich umístění na objektech je možné pouze po dobu provádění výstavby, stavebních oprav nebo úprav objektu. Zákaz šíření reklamy těmito způsoby se týká také soch a stromů v historickém centru města. Tímto novým nařízením by se měl výrazně omezit současný negativní dopad reklamních plachet určených čistě k reklamním účelům na vzhled historického jádra Prahy.

- **Vládním nařízením č. 55/1954 Sb., o chráněné oblasti Pražského hradu** ze dne 19. 10. 1954 vydané Vládou československé republiky bylo území Pražského hradu, prohlášeno za památkově chráněné, kde veškerou správu v oboru státní památkové péče vykonává Kancelář prezidenta republiky. Pražský hrad byl v roce 1962 prohlášen též národní kulturní památkou Usnesením Vlády československé republiky č. 251 ze dne 30. 3. 1962.
- Dle **zákona 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze** ze dne 13. 4. 2000 je vykonavatelem **přenesené působnosti státní správy** v hlavním městě Praze *Magistrát hlavního města Prahy*, ve vymezených oblastech *úřady městských částí*.
Pokud jde o působnost v oblasti státní památkové péče, přenesena na *Magistrát hlavního města Prahy*. Pokud jde o stavení řízení a územní rozhodování jsou nyní v přenesené působnosti úřadů městských částí.
Ve věcech přenesené působnosti při výkonu státní správy v oblasti památkové péče je Magistrát hlavního města Prahy podřízen Ministerstvu kultury, které je také odvolacím orgánem v těchto věcech.

Výkon státní správy v přenesené působnosti na území hlavního města Prahy

Stavební řízení probíhá dle stavebního zákona (*zákon č. 183/2006 Sb. o územním plánování a stavebním řádu*), na základě něhož vyžadují **stavby, terénní úpravy a zařízení** vydání **stavebního povolení** (vyjma staveb bez ohlášení a povolení).

Aby mohlo být vydáno stavební povolení („pro které je nezbytná podrobná dokumentace včetně technických detailů), musí být na příslušnou stavbu vydáno odpovídající **územní rozhodnutí**, které vymezuje základní parametry stavby a způsob jejího využití.

Stavební povolení i územní rozhodnutí vydávají stavební úřady příslušných samosprávných městských částí či obcí Prahy.

Pro řízení stavebního úřadu je v případě stavby, terénní úpravy a zařízení v památkově chráněných území či na památkově chráněném objektu nezbytným podkladem **závazné stanovisko** Odboru kultury, památkové péče a cestovního ruchu Magistrátu hlavního města Prahy. Závazné stanovisko je vyžadováno i v případě ochranných pásem chráněných území či objektů.

Nezbytným podkladem pro vydání tohoto stanoviska je **odborné vyjádření** Národního památkového ústavu, organizace zřízené Ministerstvem kultury České republiky, která je na Magistrátu hlavního města Prahy nezávislá. V případě odborného vyjádření týkajícího se objektů na území historického jádra Prahy a v jeho ochranném pásmu vydává vyjádření Územní odborné pracoviště v hlavním městě Praze Národního památkového ústavu. V případě národních kulturních památek, území historického jádra Prahy a jeho ochranného pásma (ochrana území jako územní celky) dává odborné vyjádření Ústřední pracoviště Národního památkového ústavu.

Pro oblast státní správy ve výstavbě byl zřízen Odbor stavební Magistrátu hlavního města Prahy. Ve věcech přenesené působnosti je nadřízen úřadům městských částí vykonávajícím státní správu v oblasti výstavby (řeší odvolání proti rozhodnutím vydaným odborem výstavby městské části) a je podřízen Ministerstvu pro místní rozvoj ČR.

Územní rozhodování je ze zákona v kompetenci úřadů samosprávných městských částí. Odbor územního plánu Magistrátu hlavního města Prahy je pořizovatelem územně plánovací dokumentace a územně plánovacích podkladů pro území hlavního města Prahy.

Konkrétní postup *Magistrátu hlavního města Prahy* v oblasti managementu ochrany historického jádra Prahy je stručně popsán níže v odstavci *Management ochrany památkového fondu hlavního města Prahy*.

Vývoj v územním plánování

Vývoj nástrojů regulace, potřebné k uchování kulturních hodnot statku, byl následující:

- **první regulační plán** v měřítku 1 : 2880 doprovázený také návrhem nového stavebního řádu pro Prahu byl vypracován a následně schválen roku **1929**.
- **r. 1951** zřídil Ústřední národní výbor Kancelář pro územní plán města Prahy, kde vznikl roku 1953 **Směrný územní plán hlavního města Prahy** s přílehlou oblastí. Studie v měřítku 1:10 000 byla schválena orgány města a projednána roku 1958 vládou.
- **r. 1961** byl zřízen Útvar hlavního architekta hlavního města Prahy. Zde se spojila projektová (dříve odbor výstavby města) a koncepční činnost (dříve ona Kancelář pro územní rozvoj). Výsledkem byl nově schválený **Směrný územní plán hlavního města Prahy** v měřítku 1:10 000 z roku 1964 (např. sídliště, metro, severojižní magistrála) schválený radou Národního výboru hlavního města Prahy a vládou.
- **r. 1994** usnesením Zastupitelstva hlavního města Prahy byl změněn Útvar hlavního architekta na Útvar rozvoje hlavního města Prahy. Do jeho kompetence spadá i příprava a předkládání koncepčních materiálů k rozvoji města a uchování jeho kulturně historického dědictví.
- **r. 1999** byl schválen Zastupitelstvem hlavního města Územní plán hlavního města Prahy v měřítku 1 : 10 000.
- **r. 2002** byla schválena Zastupitelstvem hlavního města Prahy **Vyhláška hlavního města Prahy č. 6/2002 o závazné části územního plánu zóny Anenská**, která definuje základní zásady uspořádání území zóny Anenská na Starém městě a limity jeho využití vyjádřené v regulativech této vyhlášky.
- **r. 2003** bylo v rámci reorganizace státní správy územní rozhodování **převedeno ze zákona** (č. 422/2002 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu) **do kompetence samosprávných městských částí**.
- **r. 2006** byla provedena **revize Územního plánu hlavního města Prahy z r. 1999**. Změna Z1000/00 Územního plánu sídelního útvaru hlavního města Prahy byla schválena usnesením Zastupitelstva hlavního města Prahy č. 40/14 dne 14. 9. 2006. Revize se z velké části týkala území ochranného pásma statku a jen výjimečně území památkové rezervace, aniž by byly změněny jejich hranice. Revidovaná verze územního plánu byla koncipována na zásadě polycentrického řešení města Prahy, byla navržena významná centra přebírající některé celoměstské funkce, což odlehčí funkčnímu přetížení historického jádra Prahy (více *Regulativy funkčního a prostorového uspořádání území hlavního města Prahy*³).

³ *Regulativy funkčního a prostorového uspořádání území hlavního města Prahy* jsou součástí změny Z1000/00 Územního plánu sídelního útvaru hlavního města Prahy. Území města je rozděleno na polyfunkční území (obytná území; smíšená území; území výroby a služeb; území sportu a rekreace; zvláštní komplexy) a monofunkční plochy (veřejné vybavení; doprava; technické vybavení; těžba surovin; vodní plochy a suché poldry; příroda, krajina a zeleň; pěstební plochy).

- Zákaz výškových budov v těsném kontaktu s historickým jádrem Prahy je vymezen **Vyhláškou hlavního města Prahy č. 32/1999, o závazné části územního plánu sídelního útvaru hlavního města Prahy** schválenou Radou hlavního města Prahy dne 26. 10. 1999. Více v podkapitole *II. Legislativa*.

V souladu se schváleným Územním plánem hlavního města Prahy, schváleným Zastupitelstvem hlavního města Prahy č. 10/05 dne 9. 9. 1999 je i projekt **Pražského silničního okruhu R1**, který je součástí dálniční sítě České republiky schválené usnesením vlády č. 741/99 z 21. 7. 1999. Územní plán hlavního města Prahy definuje v širších vztazích nadřazených systémů silniční okruh R1 jako významnou komunikaci propojující hlavní dálniční mezinárodní spojení. Realizace těchto staveb významně sníží dopravní zatížení centra Prahy tranzitní dopravou, která teče i historické jádro Prahy a v některých místech ho i přetíná. Hlavním účelem a cílem stavby Pražského silničního okruhu, v souladu s dopravním řešením územního plánu, je vybudovat odpovídající integrovaný dopravní systém, který zajistí dopravní obsluhu v Praze a jejím okolí s minimálními nepříznivými vlivy na životní prostředí. Více o problému dopravního řešení hlavního města Prahy v kapitole *IV. Prostředí ve městě*.

Do roku 2003 bylo v kompetenci *Magistrátu hlavního města Prahy* územní plánování i územní rozhodování. V roce 2003 v rámci reorganizace státní správy přešlo územní rozhodování z *Magistrátu hlavního města Prahy* do kompetence jednotlivých městských částí. Jednotlivé úřady městských částí při rozhodování sice plně využívají platný územní plán, ovšem ne vždy jej přesně a shodně interpretují.

Odbor územního plánu Magistrátu hlavního města Prahy je pořizovatelem územně plánovací dokumentace a územně plánovacích podkladů pro území hlavního města Prahy, včetně regulačních plánů. Dosud se ovšem nepodařilo vypracovat regulační plány pro celé území historického jádra Prahy. Důvodem je nejen složité uspořádání historického jádra Prahy a definování všech detailních podmínek zástavby, limitů a funkcí, ale následné projednání regulačních plánů se všemi dotčenými orgány státní správy a samosprávy a majiteli objektů.

Management ochrany památkového fondu hlavního města Prahy

Jak bylo výše uvedeno, k restaurování nebo jiné úpravě kulturní památky včetně jejího prostředí, na němž uplatňuje svůj zájem státní památková péče, je třeba si předem vyžádat **závazné stanovisko**, které vydává **Odbor kultury, památkové péče a cestovního ruchu Magistrátu hlavního města Prahy**. Stanovisko limituje chování investora tak, aby nedocházelo k poškození kulturních památek a jejich prostředí.

Nezbytným podkladem pro vydání tohoto stanoviska je **odborné vyjádření Národního památkového ústavu**, organizace zřízené Ministerstvem kultury České republiky, která je na Magistrátu hlavního města Prahy nezávislá.

Stanovisko Magistrátu hlavního města Prahy je zároveň podkladem pro řízení stavebního úřadu příslušné samosprávné městské části nebo obce Prahy. Dle stavebního zákona (*zákon č. 183/2006 Sb. o územním plánování a stavebním řádu*) vyžadují vydání stavebního povolení stavby, terénní úpravy a zařízení, vyjma staveb bez ohlášení a povolení.

Při posuzování a schvalování náročnějších stavebních zásahů (tzn. přestavby, novostavby, rekonstrukce) jsou v zájmu zachování průhlednosti a objektivit projednávány případy v **poradních orgánech** Magistrátu hlavního města Prahy i Národního památkového ústavu (např. ve Sboru expertů Odboru kultury, památkové péče a cestovního ruchu Magistrátu hlavního města Prahy).

Odbor kultury, památkové péče a cestovního ruchu Magistrátu hlavního města Prahy je při výkonu státní památkové péče podřízen Ministerstvu kultury, které je také odvolacím orgánem Magistrátu hlavního města Prahy.

Ministerstvo kultury podle *zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči* zřizuje jako svůj specializovaný kontrolní orgán v oboru státní památkové péče **Památkovou inspekci**, jejíž hlavním posláním je vykonávat ústřední dozor nad dodržováním zákona a předpisů vydaných k jeho provedení. Památková inspekce dohlíží na zabezpečování komplexní péče o kulturní památky, dodržování rozhodnutí orgánů státní památkové péče a jak vlastníci (správci, uživatelé) kulturních památek plní stanovené povinnosti. Zjistí-li památková inspekce nedostatky v péči o kulturní památky, navrhne příslušnému orgánu státní památkové péče opatření k odstranění zjištěných nedostatků, popřípadě uložení pokuty, a dozírá, aby se uložená opatření řádně plnila.

Na základě §2 *vládního nařízení č. 55/54 Sb., o chráněné oblasti Pražského hradu*, vykonává na území této chráněné oblasti veškerou správu v oboru státní památkové péče Kancelář prezidenta republiky. V roce 1992 byla ustavena **Správa Pražského hradu**, která je příspěvkovou organizací Kanceláře prezidenta republiky. Správa Pražského hradu zajišťuje veškeré služby spojené s výkonem funkce prezidenta republiky, pečuje o běžný chod celého areálu, zajišťuje dokumentaci, opravy a údržbu objektů a ploch. Zajišťuje také návštěvníkový provoz, publikační činnost a kulturní akce. Oprava, údržba a restaurování jsou financovány ze státních prostředků, v posledních letech také z prostředků sponzorských darů a nadací.

Město Praha je otevřenou a vyvíjející se strukturou, ovšem její míra otevřenosti se v jeho jednotlivých částech, místech či čtvrtích podstatně liší. Vzhledem ke složité územní diverzifikaci stavebního fondu a dalších podmínek není možné pro celé město stanovit jednoduchý a v praxi vždy bezprostředně použitelný vzorec ochrany. Na straně druhé si však hodnota památkového fondu Prahy, koncentrovaného především v historickém jádru města, vynutila určitá, podrobnější pravidla, než jaká poskytují zákony a vyhlášky, případně územně plánovací dokumentace. K řešení tohoto problému jednotného koncepčního přístupu s přihlédnutím k rozmanitosti podmínek i otázek byla zpracována **Koncepce účinnější péče o památkový fond v hlavním městě Praze** a v ní obsažené zásady ochrany. Rada hlavního města Prahy vzala na vědomí svým usnesením číslo 1172 tento významný koncepční dokument dne 10. 10. 2000 a Zastupitelstvu hlavního města Prahy byla koncepce předložena pro informaci dne 26. 10. 2000. Plné znění koncepce je připojeno v příloze č. 2 této zprávy.

Hlavní město Praha si uvědomuje složitý a provázaný historický vývoj chráněných území i jednotlivých památkových objektů. V roce 2000 zadalo vypracovat specifické rozdělení památkově chráněných území pro účely vypracování **analyticko-regulativních popisů a map památkové ochrany pro celé území**, která jsou předmětem památkové ochrany. Jednotlivá území byla rozdělena dle specifické strukturace hodnot, ze kterých vycházely zásady jejich uchování⁴.

⁴*Specifické rozdělení památkově chráněných území* obsahuje systém klasifikace objektů a územních jednotek v historickém jádru Prahy dle míry přípustnosti stavebního zásahu a přípustné míry transformovatelnosti. Dokument obsahuje také právní analýzu stanovených klasifikací a definic z hlediska jejich použitelnosti.

Analyticko - regulativní popisy a mapy památkové ochrany obsahují přehled všech nemovitých kulturních památek v památkově chráněných územích, přehled a základní charakteristika památkových rezervací a památkových zón, způsob jejich právní a památkové ochrany, vyhodnocení zpracované územně plánovací dokumentace a plánů ochrany. Členění území v grafické příloze bylo provedeno i v digitalizované podobě.

Na základě vypracování *Specifického rozdělení památkově chráněných území*, byly vypracovány tzv. *Analyticko - regulativní popisy a mapy památkové ochrany*

Na jejich vypracování se podílel Útvar rozvoje hlavního města Prahy společně s Odborem kultury, památkové péče a cestovního ruchu Magistrátu hlavního města Prahy a Národního památkového ústavu.

Analyticko-regulativní popisy a mapy území společně s *Koncepcí účinnější péče o památkový fond v hlavním městě Praze* a dalšími koncepčními dokumenty managementu ochrany památkového fondu města jsou základem pro vytvoření nového strategického dokumentu tzv. **management planu**. Dřívější přípravné práce zahájené v roce 2005 trvaly vzhledem k povaze struktury statku a složitosti jeho řízení déle, než bylo původně očekáváno. Výše uvedené tři dotčené orgány (Magistrát hlavního města Prahy, Národní památkový ústav a Útvar rozvoje hlavního města Prahy) už v současnosti úzce spolupracují na tvorbě management planu, který by měl získat svoji finální podobu v příštím roce. Zpracovaný Management plan bude postoupen k odborné oponentuře, případně i příslušným orgánům UNESCO. Historické jádro Prahy se svým ochranným pásmem je územím s různorodými hodnotami, proto lze předpokládat vytvoření speciálního poradního orgánu site-managera (steering committee).

Dalším základním dokumentem managementu ochrany Prahy je **Strategický plán hlavního města Prahy na období 1999 – 2006** zpracovaný za podpory British Know How Fund a týmem *Útvaru rozvoje hlavního města Prahy* a schválený Zastupitelstvem hlavního města Prahy 25. 5. 2000. Strategický plán je stále platným dokumentem. Od roku 2004 probíhaly workshopy a byla připravena jeho aktualizace, která po dopracování bude schválena Zastupitelstvem hlavního města Prahy.

Strategický plán hlavního města Prahy formuluje strategii rozvoje celého organismu města, všech sfér jeho fungování i celého území, a to komplexně, s důrazem na souvislosti a vzájemnou podporu navržených cílů, politik a programů. Snahou bylo nalézt cesty, jak změnit dnes převážně monocentrickou strukturu Prahy na polycentrickou, jak vyřešit problémy pražské dopravy či bytové politiky, jak sladit ochranu kulturních a historických památek s rozvojem. Součástí strategického plánu jsou i ekologické problémy města včetně nastíněných možností jejich řešení, otázky veřejné správy a uspořádání Prahy, ekonomiky, bezpečnosti, vzdělání a dalších. Více jsou v něm propracovány nové trendy v územním rozvoji města, je zdůrazňována obnova nedostatečně využívaných území Prahy nacházejících se v ochranném pásmu historického jádra Prahy (Maniny, Karlín, Vysočany) tzv. brownfields a dále je podporován rozvoj dalších center v Praze, např. Holešovic, Bubny, Pankráce, Stodůlek atd. Na velká rozvojová území hlavního města Prahy byla vydána stavební uzávěra *Vyhláškou hlavního města Prahy č.33/1999, o stavební uzávěře ve velkých rozvojových územích hlavního města Prahy*, kterou přijala Rada hlavního města Prahy dne 26. 10. 1999. Mapa velkých rozvojových území hlavního města Prahy je připojena k této zprávě v příloze č. 4.

Na základě doporučení uvedeného v **Rozhodnutí č. 31 COM 7B.94** přijatého na 31. zasedání Výboru světového dědictví v Christchurch byla Útvarem rozvoje hlavního města Prahy vypracována první verze *Studie vizuální integrity historického jádra Prahy*, která je připojena k této zprávě v příloze č. 1. Předložená studie bude po přijetí orgány města sloužit jako významný koncepční dokument při výkonu státní památkové péče a při územním rozhodování.

III. Problémy památkové péče v historickém jádru Prahy a jeho ochranném pásmu

Od roku 1989 zažilo historické jádro Prahy i jeho ochranné pásmo mimořádný nárůst stavební činnosti, díky níž se podařilo zastavit dlouhodobé chátrání památkového fondu, které bylo výsledkem padesátileté nečinnosti (od roku 1939) a neúdržby památkově chráněných i ostatních nemovitostí.. Neřešení tohoto stavu mohlo mít velmi vážné důsledky pro historické jádro Prahy i pro jednotlivé části jeho ochranného pásma. Ve výsledku by bylo prováděno plošnými demolicemi a/nebo tzv. modernizací stavebního fondu s využitím neadekvátních stavebních technologií., přenesených z tzv. zprůmyslněného stavebnictví.

Tento proces zanedbávání a chátrání stavebního fondu se podařilo po roce 1989 úspěšně zastavit.

A/ Změny v urbanistické struktuře města

Demolice

Urbanistická struktura historického jádra Prahy je vývojově dotvořeným celkem. Absence volných parcel v historickém jádru tak jeho integritu posiluje a zajišťuje. Na území historického jádra Prahy nedochází k žádné **plošné demolici** bloků či uličních front či ke změně urbanistické struktury. Tento problém zde naštěstí nemáme. To je mj. i důsledkem soustředěného velmi striktního přístupu orgánů památkové péče k občas navrhovaným demolicím jednotlivých objektů (cca 2 až 3 případy ročně). Například, v roce 2007 byla orgány státní památkové péče projednávána demolice objektu na Václavském náměstí č. 3, na jehož pozemku bude realizována novostavba hotelu Diamant s dochovanými původními prvky objektu (např. schodiště). Dalším příkladem na území historického jádra Prahy je v roce 2005 zbořená budova Sportturistu na Národní třídě č. 33 z let 1967-71.

Zvažována byla také demolice obchodního domu Máj na Národní třídě z počátku 20. let 20. století, ke které ovšem nedošlo, protože byl objekt prohlášen Ministerstvem kultury České republiky za kulturní památku.

Za žádoucí se naopak považuje očišťování prostor vnitrobloků v historickém jádru Prahy od nehodnotných, často provizorních dílenských, provozních, garážových a skladovacích vestaveb a přístaveb.

Problém tzv. **fasádismu**, tj. faktická demolice celého objektu a ponechání pouze uliční fasády, je v historickém jádru Prahy samozřejmě nežádoucím a naštěstí velmi vzácným jevem. Dochází k němu v případech, kdy je objekt natolik zchátralý, že jeho zachování a restaurování je buď technicky nemožné či ekonomicky nepřijatelné.

Příkladem je situace, k níž došlo při úpravě nájemního domu z počátku 20. století, nacházejícího se na území historického jádra Prahy ve Vodičkově ulici č. 31, kde došlo v roce 2006 při úpravě středního traktu uličního křídla k havárii. Následně bylo přistoupeno k demolicím části objektu způsobeným jeho statistickými poruchami a byla zachráněna jen zcela nezastupitelná rondokubistická fasáda, obnovená do původní podoby za použití dostupné dobové dokumentace.

Problematické urbánní struktury

Na území ochranného pásma statku existují i **problematické urbánní struktury**, např. prstence panelových sídlišť, definující z valné části vzdálený pražský horizont a pocházející z doby do roku 1989. Tento problém však není v současnosti řešitelný, protože by předpokládal makroekonomicky nereálné plošné demolice, obtížné i technologicky, vyvolal by vážné ekologické problémy a znamenal by především nutnost pořídit náhradní bytový fond pro několik stovek tisíc lidí.

Problematickou otázkou jsou i zpustlé a ekonomicky prakticky nevyužívané prostory (karlínská niva, žižkovské nádraží), u nichž je předpokládána revitalizace či koncepčně pojatá zástavba. Oživení nedostatečně využívaných území Prahy je zdůrazňováno a více propracováno ve **Strategickém plánu hlavního města Prahy na období 1999 – 2006**. Mezi velká rozvojová území na území statku patří rovněž území Masarykovo nádraží – Florenc, které bylo vymezeno územním plánem hlavního města Prahy a byla na něj vydána stavební uzávěra ***Vyhláškou hlavního města Prahy č. 32/1999 Sb., o závazné části územního plánu sídelního útvaru hlavního města Prahy*** vydanou Radou hlavního města Prahy dne 26. 10. 1999.

Mapa velkých rozvojových území je uvedena v příloze č. 4 této zprávy. Pro velká rozvojová území je pořizována podrobnější územně plánovací dokumentace nebo územně plánovací podklad v rozsahu celého velkého rozvojového území nebo jeho ucelené části.

B/ Ochrana krajinného reliéfu a zeleně v historickém jádru Prahy

Dosud jsou úspěšně udržovány a zachovávány charakteristické krajinné rysy historického jádra Prahy, které ho významně spoluurčují zejména v dálkových pohledech. Nová zástavba nepopírá krajinný reliéf historického jádra Prahy (ostrovy, svažité terén), ani jasně vystupující ostrožnu s hlavní historickou dominantou historického jádra - Pražským hradem. Nadále jsou zachovány vertikální akcenty středu města (zejména historického jádra) a relativně klidný kontext čtvrtí obklopujících jádro, aniž by v tomto prstenci docházelo k masovému zvětšování objemu staveb, díky němuž by se střed města proměnil v jakousi okolními hmotami utlačovanou historickou kuriozitu či kulisu.

Na území statku se nacházejí pro tvář města a ekologickou pohodu v něm významné krajinné morfologické útvary, často s bohatou vegetací, jako jsou ozeleněné stráně Petřína, svah a hrana Letenské pláně, boky vrchu Vítkov, říční ostrovy, břehy, pražské parky a historické zahrady - z podstatné části velmi nákladně restaurované. Zástavba takovýchto území se nepředpokládá ani v budoucnu.

Došlo k úpravě a zpevnění náplavek podél řeky Vltavy, došlo k celkové úpravě náplavky na Starém městě části *Na Františku*, v blízkosti kostela a kláštera sv. Anny na Starém Městě.

C/ Výšková dynamika historického jádra Prahy

Problém dramatického zvyšování hladiny zástavby v historickém jádru města nenastává, protože je přísně regulován.

Ve výjimečných případech, v omezené míře a pouze na územích určených schváleným Územním plánem hlavního města Prahy dochází k dílčímu zvyšování pouze v případech jednotlivých domů. I jen dílčí zvyšování je zejména omezeno v katastrech Hradčan, Malé Strany a Starého Města. ***Vyhláška hlavního města Prahy č. 32/1999, o závazné části územního plánu sídelního útvaru***

hlavního města Prahy vymezuje území, kde je výstavba výškových budov vyloučena. Cílem je ochrana výrazných kulturních hodnot struktury historické zástavby m.j. historického jádra města Prahy a jeho dochovaného panoramatu historického jádra. Z těchto důvodů jsou podle vyhlášky výškové stavby na území historického jádra Prahy zakázány.

Jak je výše uvedeno, území ochranného pásma historického jádra je rozděleno do dvou prstenců, vnitřního a vnějšího. Ve vnitřním prstenci ochranného pásma, tedy v tom, který přiléhá k území historického jádra, platí zákaz výškových staveb, jež jsou v těsném kontaktu s historickým jádrem Prahy. Stávající výšková hladina může být v tomto vymezeném území překročena pouze drobnými výškovými dominantami. Ve vnějším prstenci, tedy uvnitř ochranného pásma historického jádra Prahy, avšak vně vymezeného území zákazu výškových staveb, je nutno každou výškovou stavbu posuzovat v územním řízení vždy jednotlivě zejména vůči vltavské kotlině a vlastnímu historickému jádru, v charakteristických panoramatických pohledech.

Dle *Koncepce účinnější péče o památkový fond v hlavním městě Praze* přijaté Radou hlavního města Prahy v roce 2000 je možné zahušťování struktury výškových domů na území ochranného pásma, kde již domy jsou, ovšem rozšiřování takto zastavěného území je nepřipustné.

Podle Koncepce účinnější péče o památkový fond v hlavním městě Praze by měla být zachována výšková dynamika a hmotově prostorové uspořádání města takto:

„Zachování vyváženosti hmotových poměrů města vyžaduje takový program zástavby, který není předimenzovaný a nevede ve svém důsledku k přehnaným stavebním objemům. Objem nově stavěných budov musí být omezen tak, aby předimenzovanými hmotami nedocházelo k deformaci městské struktury.

1. Výšková dynamika města musí být zachována. Plošné zvyšování hladiny zástavby je nepřipustné. Zvyšování hladiny zástavby je možné ve specifických případech a na omezených územích dle podrobnějších regulativů.
2. Výraznější porušení výškové dynamiky města – Dopravní dispečink, Žižkovský vysílač, zástavba Pankrácké pláně a hotel Hilton jsou mementem prokazujícím, že celoměstská deformace výškové dynamiky může nastat i v případě výstavby jediné solitérní budovy. Dostavba Pankrácké pláně je možná zahušťováním struktury výškových domů. Rozšiřování takto zastavěného území je nepřipustné. Další výškové budovy, které by se pohledově uplatnily v panoramatu pražské kotliny, jsou nepřipustné. Výškové budovy ve vzdálenějších lokalitách jsou přípustné na základě specifických regulací.
3. Homogenizace různých výškových úrovní města je zásadně nepřipustná. Dostavba do jediné a jednotné výšky hlavní římsy, anebo střešního hřebene v případě nástaveb a novostaveb není žádoucí, pokud okolní zástavba, zejména a zvláště domovní blok, konstantní výšku striktně nedodrží.
4. Lokální výškové dominanty jsou v ojedinělých a morfologicky zdůvodněných případech možné na základě podrobnější regulace.
5. Zahušťování zástavby ve vnitroblocích je omezeno a je vázáno na charakter objektu a území.“

Na základě výše uvedených premis byla nově vypracována první verze *Studie vizuální integrity historického jádra Prahy* připojená k této zprávě (příloha číslo 1).

Změnu panoramatu Malé Strany (významné území historického jádra Prahy) by znamenala i **dostavba věží Malostranské radnice**, odstraněných počátkem 19. století, kterou ale prosazuje český výbor ICOMOS.

Mezi aktuálně diskutované případy mimo území historického jádra Prahy, ovšem promítající se na horizontu města patří **dostavba Pankrácké pláně** o dvě výškové budovy, jíž je věnována samostatná příloha číslo 3. Území pankrácké pláně dominantně určuje existující konfigurace tří výškových staveb ze 70. – 80. let 20. století, které tvořily panorama jižního horizontu města již v době zápisu na Seznam světového dědictví.

Dalším široce diskutovaným případem je **novostavba Národní knihovny České republiky v lokalitě na Letenské pláni** v těsné blízkosti historického jádra Prahy. V roce 2005 byla vyhlášena mezinárodní architektonická soutěž, která byla ukončena začátkem roku 2007. Do poroty byla na základě oficiální žádosti ve smyslu § 175 Směrnice pro provádění Úmluvy o světovém dědictví (*Orientations devant guider la mise en oeuvre de la Convention du patrimoine mondial*) prezentované Stálou misí České republiky v listopadu 2005 navržena *Centrem světového dědictví UNESCO* a následně jmenovaná mezinárodní expertka Dr.-Ing. Irene Wiese–von Ofen.

Všechny případy jsou pozorně sledovány širokou veřejností. Jejich případná realizace je výslednicí odborné **diskuse**. K účinné péči o architektonické, urbanistické a památkové hodnoty města Prahy přispívají různé odborné či expertní komise na úrovni Ministerstva kultury ČR, Národního památkového ústavu a Magistrátu hlavního města Prahy (např. Sbor expertů pro památkovou péči odboru kultury, památkové péče a cestovního ruchu Magistrátu hlavního města Prahy).

D/ Problém novostaveb, zástaveb vnitrobloků a nástaveb

Z urbanistického hlediska byl v historickém jádru Prahy výrazně redukován nebezpečný trend výstavby velikostně předimenzovaných novostaveb typu Dopravního dispečinku ze 70. let 20. století či komplexu Rudého práva z 80. let 20. století – po zápisu historického jádra Prahy do Seznamu světového dědictví nebyly již takové stavby připuštěny. Nové velké stavby realizované na území historického jádra Prahy s nimi nesou kontextuální srovnání (Myslbek, Karlovo náměstí–Resslova).

Problém **novostaveb** na území historického jádra Prahy je ovšem řídkým jevem, a to vzhledem k nedostatku volných stavebních parcel a nevlí odpovědných orgánů dávat souhlas k demolicím (viz výše) a jen ve výjimečných případech přípustným typem stavebního zásahu. Prostor pro novostavby může nově vzniknout pouze v případě, že objekt je nezachránitelný či architektonicky nehodnotný. Prioritní zásadou je totiž zachování všech zapsaných nemovitých kulturních památek, jakožto i drtivé většiny ostatních staveb vytvářejících jejich kontext.

volné stavební parcely jsou v historickém jádru Prahy zastavitelné za stanovených podmínek a novostavby v něm respektují bloky domů, ulice a náměstí.

Jakákoliv zástavba historicky dochované proluky podléhá předpisům státní památkové péče. Novostavby dodržují stanovené kvantitativní limity a kontextuálně navazují na okolní zástavbu. I když mezi základní požadavky na novostavby v prolukách v rámci statku patří také kvalitní architektonické řešení, ne vždy se je daří naplnit.

Vysoce kvalitního architektonického ztvárnění se nepodařilo v minulých letech docílit například u polyfunkčního objektu na Karlově náměstí, naopak mezi architektonicky vydařenější novostavby patří Palác Euro na rohu Václavského náměstí a ulice 28. Října či Hotel Josef na Starém Městě v Rybné ulici. Více o novostavbách v historickém jádru Prahy v kapitole č. 3.

I když uvolňování prostorů vnitrobloků o nehodnotnou zástavbu je žádoucí, jejich následná zástavba je na území statku hodnocena jako zásadně nežádoucí. V omezené míře k ní dochází na území jeho ochranného pásma, v historickém jádru Prahy spíše zřídka.

K tomuto případu došlo v letech 2006-2007 při přestavbě historických vojenských kasáren Jiřího z Poděbrad na náměstí Republiky, kde došlo k přístavbě nového objektu na ploše kasárenského dvora. Kasárna, zvaná Josefská, se nacházejí se v historickém jádru Prahy, mají architekturu romantického historismu a vznikla po roce 1800. Nejcennějšími budovami areálu jsou jízdárna a uliční budova, prohlášené za kulturní památku a obnovené za velkého úsilí památkových orgánů.

V roce 2007 byla na území historického jádra Prahy na Hradčanském náměstí č. 1 na Praze 1 rovněž realizována novostavba vstupní haly Národní galerie u ohradní zdi společného hospodářského dvora Schwarzenberského a Salmovského paláce.

Veškeré takovéto změny probíhají ovšem vždy v rámci definovaných podmínek a v souladu se všemi předpisy státní památkové péče.

Stavebnímu očišťování a zastřešování dvorů je věnován speciální odstavec *Problém zastřešování dvorů*.

Hlavní město Praha vytvořilo v roce 2001 *Metodiku pro realizaci novostaveb a přístaveb ve vnitroblocích*⁵, která byla Radě hlavního města Prahy předložena pro informaci 27. 11. 2001.

Reakcí na nedostatek stavebních ploch a na potřebu ekonomičtěji využívat zastavěné území, aniž by bylo nutné objekt demolovat, je snaha některých investorů o **nástavby** starších objektů. Možnost zvýšení objektu protažením jeho hmoty v lici fasády o jedno či více podlaží anebo kaskádovitým uskočením závisí na charakteru území, kulturněhistorické hodnotě nastavovaného objektu a na vizuálních prostorových vazbách nastavovaného díla. Na území památkově chráněného historického jádra Prahy jsou nástavby velmi silně omezovány. Nástavby dvorních křídel a vnitroblokových objektů jsou ve výjimečných případech možné a podléhají podrobnější regulaci dané územním plánem a mapami památkové ochrany. Zapuštěné terasy, balkóny či lodžie v konstrukcích krovů a hmotách střešů jsou na území historického jádra Prahy považovány za nevhodné. Příslušné odborné metodiky, ze kterých vycházejí pracovníci Odboru kultury, památkové péče a cestovního ruchu Magistrátu hlavního města Prahy při vydávání svých závazných stanovisek v rámci stavebního řízení, jsou popsány v kapitole *Management ochrany památkového fondu v hlavním městě Praze*.

Nedostatek stavebních ploch v historickém jádru Prahy a přísné standardy jeho ochrany vedou k tomu, že stávající tlaky investorů se přelévají na **území ochranného pásma**. Při nové výstavbě a při vnějších úpravách objektů v ochranném pásmu historického jádra Prahy by nemělo dojít ke změnám půdorysné, hmotové a výškové konfigurace zástavby a přírodních prvků v území ochranného pásma, či k oslabení nebo porušení urbanistické kompozice, měřítka a siluety historického jádra Prahy. Proto vzniká tlak na využití území, která byla identifikována Strategickým plánem a vymezena *Vyhláškou hlavního města Prahy č.33/1999, o stavební uzávěře ve velkých rozvojových územích hlavního města Prahy*, kterou přijala Rada hlavního města Prahy (více informací v subkapitole *Management ochrany památkového fondu hlavního města Prahy* a v příloze č. 4 Mapa velkých rozvojových území).

⁵ *Metodika pro realizaci novostaveb a přístaveb ve vnitroblocích* se věnuje tématu vnitrobloků na území hlavního města Prahy, jejich zástavbě (ať už formou přístavby, vestavby, nástavby objektů či zastřešení dvorů), dále dvorním fasádám (včetně oken, dveří apod.), různým architektonickým dílům (schodištím, křídel historických budov, dvorům, pavlačím). Speciální kapitola je věnována pasážím a průchodům. Dokument tedy vychází z několika základních typů stavebních intervencí do této části městské struktury i několika základních typů zástavby, respektive vnitřní struktury bloku. Pro rozlišení území je použit klasifikační systém dokumentového souboru navazujícího na „Koncepci“ s názvem „Specifické rozdělení památkově chráněných území“ a je popsána vhodnost toho kterého zásahu v zástavbě určitého typu. Více poznámka č. 4 této zprávy.

Při veškeré nové výstavbě a přestavbě je třeba zvláště sledovat působení stavebních souborů a výškových objektů na terénních horizontech města, které se pohledově uplatňují ve vztahu k území statku.

E/ Problém půdních vestaveb

Motivačně podobným problémem jako nástavby jsou půdní vestavby. Také ony představují častý typ, jak zvýšit ekonomičnost zastavěné plochy nemovitosti, popř. získat pro své bydlení rafinované a velmi atraktivní prostory.

Přípustnost půdních vestaveb je dána především charakterem objektu a hodnotou krovové konstrukce, jakožto i hodnotou geometrického tvarování střechy a významem celkového tvaru střechy pro lokální „střešní krajinu“. Realizace vikýřů či střešních oken závisí na charakteru objektu, viditelnosti zásahu z ulice v souvislosti s fasádou, kontextem okolní střešní krajiny i viditelnosti z dálkových pohledů. Obecně je preferována jejich orientace do vnitrobloků. Zásadně jsou upřednostňována řešení neměnicí konstrukci krovu a tvar střechy.

Nástavby a půdní vestavby představují z hlediska ochrany střešní krajiny statku mimořádně významné a složité téma vyžadující podrobné metodické zásady a regulace. Proto si hlavní město Praha zpracovalo *Metodiku pro posuzování nástaveb, půdních vestaveb a ochranu střešní krajiny*⁶. Odboru kultury, památkové péče a cestovního ruchu, pověřeného výkonem státní správy, bylo uloženo Nařízením ředitele Magistrátu hlavního města Prahy č. 21 / 2001, vydané dne 1. 11. 2001 postupovat při výkonu své činnosti v souladu se zásadami a principy obsaženými v Metodice. Rada hlavního města Prahy toto nařízení vzala na vědomí dne 30. 10. 2001.

Slabinou ochrany pražských historických střech a střešní krajiny ovšem zůstává skutečnost, že výše uvedená Metodika není silněji prosazována například u stavebních úřadů městských částí, nedochází k širšímu sdílení základních kritérií ochrany střech a střešní krajiny a že není důsledně vyžadována adekvátnost a architektonická kvalita nových zásahů do ní.

Zdařilým příkladem půdní vestavby v historickém jádru Prahy je vestavba, která byla realizována v domě v Rybné ulici č. 4, v Řetězové č. 3 v rámci celkové opravy podkroví, přičemž v renesanční věži bylo ponecháno točité schodiště a zachován malovaný strop.

Orgány státní památkové péče byla povolena i např. realizace pultových vikýřů ve dvorní části domu č. 35 v ulici Karoliny Světlé, či půdní vestavba kanceláří orientovaných do vnitrobloku v budově Ministerstva průmyslu a obchodu ČR v ulici Na Františku č. 32.

F/ Problém zastřešování dvorů

Na území historického jádra Prahy postupně dochází i k revitalizaci dvorů a dvorků zanesených za poslední století řadou účelových nehodnotných staveb či přístřešků. Tyto prostory jsou formou zpravidla lehkých mobilních protiklimatických clon transformovány pro obchodní atria, pasáže, galerie, gastronomické služby apod. Zastřešování dvorů nemá ovšem jen motivy funkčně

⁶ *Metodika pro posuzování nástaveb, půdních vestaveb a ochranu střešní krajiny* se podrobněji zabývá ochranou a kvalitní opravou střech, střešních partií historických objektů, podkrovních prostorů, historických krovových konstrukcí i z vnějšku viditelným tvarováním střech. Vychází ze složité a mnohvrstevnaté pražské střešní krajiny a snaží se odpovědět na otázku jaký přístup, způsob obnovy či detailní zásah je vhodný, správný či přípustný na určitém objektu a v konkrétním místě (jak například mají vypadat vikýře, kam lze umístit střešní okna apod.). Metodika se snaží zahrnout i další nároky, které souvisejí s adaptací podkrovního prostoru (např. tvaroslovné řešení nových osvětlovacích prvků) a problematiku nástaveb objektů, kdy je k danému objektu dostavována i část fasády.

utilitární, ale též ekologické, resp. energetické, protože tyto úpravy snižují energetickou náročnost vytápění.

Výskyt zastřešování dvorů lze zaznamenat i v jiných významných evropských městech, např. v Paříži (Louvre) a je do jisté míry dnešní analogií budování zastřešených pasáží ve vnitroblocích, k němuž v historickém jádru Prahy v široké míře docházelo od 19. století.

Zastřešování dvorů je podmíněno charakterem území, hodnotami jednotlivých „dotčených“ nemovitostí a je značně omezeno. Tento zásah do historické struktury stavby je vždy hodnocen případ od případu, přičemž je jasně preferováno použití lehkých konstrukcí umožňujících snazší návrat do původního stavu.

Došlo například k zastřešení vnitřního dvora či atria domu pro zimní zahradu v Celetné č. 29, či v ulici Karoliny Světlé č. 20. Vždy se jedná o lehké konstrukce, nezasahující do hmotné podstaty objektů, které lze kdykoliv bez jakýchkoliv negativních dopadů odstranit.

G/ Ochrana území s archeologickými nálezy

Území historického jádra Prahy je bohaté na archeologické nálezy. Zahrnuje totiž oblast s významnými doklady pravěkého a středověkého osídlení, které sehrálo významnou úlohu nejenom při vzniku města, ale celého českého státu. Jakékoliv zemní zásahy a práce je proto nutno předem konzultovat s orgány památkové péče. Je nutno plně respektovat § 22 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči ve znění pozdějších předpisů. Podle něho, v případě stavební činnosti na území s archeologickými nálezy je vždy prováděn archeologický výzkum, v nezbytných případech záchranný archeologický výzkum.

V kompaktně zastavěném území historického jádra Prahy jsou stavební práce zasahující pod povrch jedinečnou příležitostí pro provádění výzkumu a možného vědeckého zkoumání archeologicky významných území, k němuž by jinak nedošlo. Všechny archeologické nálezy jsou pečlivě dokumentovány odbornými organizacemi (např. Archeologickým ústavem Akademie věd) a umístěny do Muzea hlavního města Prahy. Pokud je to možné, jsou archeologické pozůstatky v některých případech využity pro ozvláštnění nově budovaného nebo opravovaného objektu. Například v případě přestavby bývalých kasáren Jiřího z Poděbrad na obchodní centrum a výstavby podzemních garáží byl realizován archeologický průzkum s nálezem, který byl restaurován a následně zakomponován do interiéru zastřešeného dvora.

K jinému typu řešení archeologického nálezu *in situ* došlo ve Vladislavově ulici v historickém jádru Prahy. V tomto případě bylo zachování *in situ* dáno snahou vyhovět náboženskému požadavku nedotknutelnosti židovských hrobů, které byly předmětem nálezu. Nálezy byly ponechány *in situ* a překryty betonovým sarkofágem, který je součástí nového objektu.

H/ Infrastruktura inženýrských sítí

Problémem, bez jehož řešení není možné uchování historického stavebního fondu v alespoň v uspokojivém stavu, nehledě na jeho užívání, je problém inženýrských sítí. Jejich špatný stav vede nejen k rychlé degradaci objektů, ale v důsledku může vést i k jejich vážnému ohrožení a demolici či zřícení. Historické jádro Prahy v tomto směru zdědilo opravdu tíživý stav, který vznikl padesátiletou neúdržbou infrastruktury inženýrských sítí.

Po roce 1989 došlo k náročné obnově infrastruktury inženýrských sítí, vybudování kolektorů pro plynové, elektrické a kanalizační rozvody. Mezi hlavní uživatele těchto kolektorů patří Pražská energetika a.s., Český Telecom a.s., Pražská plynárenská a.s., Pražská vodohospodářská

společnost a.s. a Pražská teplárenská a.s.

S výstavbou kolektorů v hlavním městě Praze bylo započato po roce 1970. První kolektor v délce 128 m byl vybudován v rámci rozšíření Chotkovy silnice v roce 1969. V současné době měří kolektorová síť Prahy (bez samostatných kabelovodů a dalšího podzemí) už 80 205 m.

Kolektory jsou budovány koncepčně a jsou financovány hlavním městem Prahou. Na konci roku 2003 byla zahájena výstavba úseku „Vodičkova“ dlouhého 1,3 kilometru, s náklady ve výši 1, 4 mld. Kč. Kolektor Vodičkova je součástí ucelené koncepce uložení sítí do kolektorů v historickém jádru Prahy. Kolektorová chodba pod Vodičkovou ulicí spojuje kolektorový systém Václavské náměstí v prostoru ulic Jindřišská, Na Příkopěch, Opletalova a dalších s kolektory v oblasti Karlova náměstí. Dle koncepce nyní bude navazovat stavba kolektoru v Revoluční ulici a následné kolektorové propojení levého a pravého břehu Vltavy v ose Hlávkova mostu. Dále koncepce počítá s výstavbou kolektoru Smíchov, který by měl pomoci propojení obou břehů Vltavy vyřešit posílení a zálohování dodávek energie, vody, plynu atd. na levém břehu.

Podzemní tunelové stavby, sdružující všechny typy inženýrských sítí, jsou ideálním a ekologickým řešením pro rozvody sítí v centrech měst a významným faktorem efektivnosti péče o historicky stavební fond a pro pohodu při jeho užívání.

I/ Řešení dopravy v klidu a pohybu

Jak je známo z jiných dalších evropských měst (např. Paříž) je zajištění parkovacích míst pro dopravní prostředky **v klidu** jedním z nejsložitějších úkolů, zvláště pak v jádrech historických sídel s kompaktní zástavbou.

Tento problém je v historickém jádru Prahy komplikován nedostatkem vhodných volných míst a na druhé straně snahou zajistit komfort pro rezidenční bydlení v historickém jádru města, pokud v něm tuto funkci chceme zachovat. Stejně jako v jiných námětech se ovšem i v Praze objevuje objektivní zájem i pro parkování vozidel návštěvníků historického jádra Prahy.

Řešení dopravy v klidu v historickém jádru Prahy stálo před třemi alternativami:

- výstavbou nadzemních parkovacích domů – na území historického jádra Prahy je výstavba nepřijatelná a nemožná vzhledem k malému počtu volných stavebních parcel;
- volným stáním na ulici – toto řešení však snižuje pohodu obyvatel i návštěvníků města a vytváří bariéru pro služby a obchod. V současnosti se proto jednotlivé městské části snaží omezit parkování v ulicích alespoň regulovaným vydáváním povolení pouze pro rezidenty. Kapacita disponibilních plošných rezerv je však i tak v historickém jádru Prahy prakticky vyčerpána.
- výstavbou podzemních garáží. Výstavbou podzemních garáží vzniká příležitost pro archeologické výzkumy, zároveň ovšem jejich výstavbou dochází zpravidla ke znehodnocení mnohdy cenného archeologického terénu.

Ochrana historického jádra Prahy je bez řešení dopravy **v pohybu** naprosto nemyslitelná, a to nejen z hlediska funkčního využití historického jádra, ale i z hlediska vlastní ochrany objektů jako takových, nehledě na ekologické důsledky.

Dopravní řešení na území historického jádra Prahy v současnosti plně vychází ze stávající urbanistické struktury města. Jelikož dosud nebyl dokončen vnější dopravní okruh, jehož výstavba je komplikovaná vzhledem k složité konfiguraci terénu města a celé aglomerace, je část

historického jádra stále zatěžována motorovou dopravou se všemi negativními účinky pro obyvatele a návštěvníky (hluk a zplodiny). Nadměrná koncentrace dopravy má na několika dopravně zatížených komunikacích v historickém jádru dopad i na historický stavební fond (otřesy, prašnost, zplodiny).

Hlavním cílem v oblasti dopravy pro následující období je dostavba vnějšího silničního okruhu. Tento problém se také dotýká části území historického jádra Prahy, neboť jen v návaznosti na jeho řešení bude možné zprovoznit vnitřní městský okruh a odvést tak velkou část dopravy tranzitující historickým jádrem. Pražský dálniční okruh je proto stavbou s největší prioritou, bude měřit zhruba 83 kilometrů a bude stát více než 95 miliard korun. Jeho dokončení je plánováno v roce 2014.

Konkrétní změny jsou plánovány v severní části historického jádra Prahy – úpravou tzv. pražské magistrály, rychlostní silnice protínající historické jádro Prahy, by měly vést k optimalizaci stávajícího nevhodného řešení automobilové dopravy.

Nezbytnou součástí řešení stávajícího problému individuální automobilové dopravy je **bohatá síť městské hromadné dopravy**, jejíž základ je tvořen metrem, autobusovou a tramvajovou dopravou s návazností na příměstské vlakové a autobusové spoje.

Páteří systému veřejné dopravy je metro. První úsek pražského metra byl otevřen v r. 1974, v současné době jeho síť měří 54,7 km. Jeho radiální systém tří linek zajišťuje dopravu do hlavních sídlišť velkoměsta a historického centra. S obnovou metra po povodních, jejíž finanční náklady přesáhly 6,96 miliard korun, byl zrenovován i ochranný systém metra. Tento páteřní systém veřejné dopravy bude dále doplňován, v tomto roce bude prodloužena linka metra o nové 3 stanice v délce 4,6 km. Do budoucna je plánována výstavba úplně nové linky metra a prodloužení stávajících linek, včetně trasy na letiště Ruzyně.

J/ Problém ochrany architektonického výrazu a uměleckořemeslného detailu, opravy objektů

Na území historického jádra Prahy se nacházejí vysoce kvalitní architektonická díla všech historických slohů, historismu i moderny. Pro historické jádro Prahy je typické překrývání slohových vrstev. Některá území se po desítky, resp. stovky let výrazně neměnila, a zachovala vizuální podobu silné slohové vrstvy, jiná (např. městské centrum okolo Václavského náměstí) byla mnohonásobně převrstvena. Na území statku lze nalézt stylově homogenní čtvrtě z 19. stol., asanační zástavbu, stylově a výrazově zhomogenizovanou Malou Stranu, Hradčany, část Starého Města, ovšem i oblasti stavebně a výrazově heterogenní.

V době od zápisu historického jádra Prahy do Seznamu světového dědictví došlo k absolutnímu zastavení postupu typického pro období socialismu, kterým bylo otloukání často cenných stavebních dekorativních detailů a štukové výzdoby fasád a jejich proměna na tzv. holotypy. Tak k tomu docházelo například při tzv. modernizaci bytového fondu z 19. století. Podobně braly hromadně za své umělecko řemeslné prvky, například stavební kování či vitráže, a to díky anonymitě socialistického vlastnictví bytového fondu a prováděcích firem. Podobné masové ztráty řemeslného detailu jsou dnes nemyslitelné.

Veškeré opravy na území historického jádra Prahy by měly odpovídat vysoké kvalitě a profesionálnímu pojetí projekčních prací i vlastního provedení. Cílem je respektovat hmotovou substanci rekonstruovaného díla a v maximální technicky a technologicky únosné míře zachovávat autentické materiály, konstrukce a detaily uměleckořemeslného a uměleckého vybavení. Výjimky z těchto požadavků jsou v ojedinělých případech při hlubší a z hlediska památkové péče přijatelné funkční transformaci stavby možné, avšak změna architektonického

výrazu i hmotové konfigurace objektů na území historického jádra Prahy jsou obecně velmi negativně hodnoceny a jsou spíše výjimkou. V ojedinělých v případech přijatelných z hlediska památkové ochrany k ní ovšem dochází. Každý takový zásah je individuálně a bedlivě posuzován. Významné opravy a přestavby na území statku jsou vždy individuálně projednávány s maximální pečlivostí a za účasti odborných komisí Národního památkového ústavu a Odboru kultury, památkové péče a cestovního ruchu Magistrátu hlavního města Prahy.

K/ Problém přestaveb, změn původní funkce objektů

Problém dlouhodobé neúdržby památkového fondu v historickém jádru během 2. světové války a navazujícího období socialismu, vedl k tomu, že v některých případech došlo k nevratnému poškození některých nemovitostí. Ty pak musejí projít celkovou rekonstrukcí či přestavbou, mnohdy doprovázenou změnou původní funkce objektu související se ztrátou poptávky po této původní funkci (např. po klášterním způsobu života) nebo se změnami standardů kladených na některé funkce (např. bydlení v nezdravých částech historických domů). I v těchto případech se však usiluje o maximální uchování hodnot objektu i jeho charakteristik důležitých pro charakter jeho okolí.

Příkladem může být Augustiniánský klášter při kostelu Sv. Tomáše na Malé Straně, který byl v mimořádně neutěšeném, havarijním stavu po mnoha přestavbách areálu i z nedávné minulosti. Ke své původní funkci byl využíván pouze v minimální míře. Snaha o jeho zachování nutně nastolila otázku jeho dalšího využití. Jeho částečné stavební restaurování pro potřeby nové funkce „rehabilitovalo jeho původního architektonický výraz. Areál kláštera vždy sloužil k nejrůznějším ubytovacím účelům, a tudíž jeho využití na hotel se z pohledu vyřešení jeho chátrajícího stavu jevílo nakonec jako přijatelné.

Celková přestavba administrativní budovy na hotel proběhla v historickém jádru Prahy také v Perlové ulici č. 1, aniž by tím však byl jakkoli narušen její výraz.

Celková rekonstrukce objektu na hotel Mandarín byla realizována v Karmelitské ulici na Malé Straně. Budovy bývalého barokního dominikánského kláštera byly v 19. století přeměněny na tiskárnu a sloužily jako průmyslový objekt. Při přestavbě byla obnovena křížová chodba a na základě nálezu na fasádě došlo k rekonstrukci jejího vnějšího architektonického členění. Během přestavby na hotel proběhl archeologický průzkum pod nádvořím kláštera, které bylo ve dvacátém století zaplněno betonovými konstrukcemi tiskárenských hal. Byla objevena velká část bývalé předlokační osady Nebovidy a základy gotické kaple, které byly odhaleny pod skleněnou podlahou. Existují samozřejmě i příklady přestaveb souvisejících se změnou funkce, které vedou k obnově původní, výchozí funkce. Tak přestavbou změněná administrativní funkce domu Zlatý Anděl v Celetné ulici na Starém Městě na hotel vedla k obnově původní, tj. hotelové funkce této nemovitosti.

Tlak investorů na zvětšování kapacity rekonstruovaných staveb, a s tím související atakování jejich autenticity (stávající dispozice, konstrukce, materiály), je korigován tak, aby změny nevedly k hmotově-kompozičním lapsusům

Při hloubkových opravách a změnách funkcí objektů ovšem došlo také k negativním jevům. Negativní jevy doprovázející stavební činnost byly popsány ve studii Magistrátu hlavního města Prahy „*Definice negativních trendů v projekční a stavební praxi z hlediska památkové péče – Sumář chyb a sporných zásahů*“⁷ z roku 2001, která byla předložena Radě hlavního města Prahy

⁷ *Definice negativních trendů v projekční a stavební praxi z hlediska památkové péče – Sumář chyb a sporných zásahů* se zabývá definováním negativních trendů a popisem opakovaných nebo zvláště výrazných chyb, které jsou

pro informaci dne 6. 11. 2001. Dokument slouží orgánům státní památkové péče, aby se v dalších rozhodovacích procesech vystríhaly opakování předchozích nesprávných postupů.

L/ Problém obnovy fasád a jejich barevnost

Kvalitně technologicky restaurovaná nebo opravená fasáda ve správném barevném řešení je jedním z hlavních prostředků rehabilitace umělecko-historických hodnot města. Současný stav oprav fasád z hlediska technologického i z hlediska barevného řešení je považován za problematický. Především jsou aplikovány méně vhodné nátěrové hmoty, které nejsou vůči současnému složení ovzduší rezistentní a opravené fasády mají malou životnost. Při obnově často přestavovaných objektů někdy není možné doložit původní barevnost fasády a nová interpretace a barevné řešení neodpovídá dobovým barevným pigmentům.

Magistrát hlavního města Prahy si proto nechal v roce 2001 zpracovat *Metodický materiál pro obnovu fasád na územích památkových rezervací a památkových zón*⁸.

Významná oprava fasády proběhla na objektu Státní opery v Praze, bývalé jezuitské koleje na Karlově náměstí, průčelí kostela sv. Františka na Křižovnickém náměstí, oprava pláště byla provedena při celkové opravě budovy České spořitelny v Rytířské č. 29. Úspěšné bylo též restaurování průčelí Hotelu Jalta na Václavském náměstí, který patří mezi významné architektonické stavby 20. století v historickém jádru Prahy.

M/ Problémy týkající se uličního interiéru v historickém jádru Prahy

Problémem, který socialismus neřešil a ani ve výraznější míře řešit nemohl, byl problém městského interiéru jako místa k obývání a významného přispěvatele k identitě sídla.

Vzhledem k absenci koncepčního přístupu k této problematice a k vyřešení tohoto problému, nechalo si Hlavní město Praha vypracovat *Metodiku přístupu k zásadám řešení městského interiéru na území památkových rezervací a památkových zón*⁹, která byla předložena pro informaci Radě hlavního města Prahy dne 24. 7. 2001.

příznačné pro soudobé zásahy do památkově chráněných území a v různé míře snižují jejich památkovou hodnotu. Cílem materiálu bylo přehledně shromáždit a interpretovat chyby, ke kterým dochází, a jejich zdroje co možná nejpřesnějším způsobem z hlediska architektonického a urbanistického, a poskytnout tak ucelenější obraz o negativní dimenzi stavebního dění v pražských územích pod plošnou památkovou ochranou.

⁸ *Metodický materiál pro obnovu fasád na územích památkových rezervací a památkových zón* popisuje fasády budov jako předmět ochrany a zároveň i obnovy a různé profesionální činnosti a způsoby uvažování, jež se v náročném procesu obnovy architektonických děl uplatňují, a to včetně postupů opomíjených a zanedbávaných. Cílem materiálu je – kromě zdůraznění významu všech analytických a průzkumových prací (dobové a současné technologické postupy a jejich adekvátnost, vhodné a nežádoucí pracovní a technologické postupy, restaurátorské postupy) – též šířejí popsat způsoby rozhodování jak s různými vrstvami obnovovaného díla nakládat a stanovit základní, v praxi aplikovatelné zásady památkové politiky v této oblasti.

⁹ *Metodika přístupu k zásadám řešení městského interiéru na území památkových rezervací a památkových zón* se neomezuje pouze na popis ochrany existujícího stavu formami zachování či opravy stavu, ale také jako soubor zásad pro jejich utváření v rámci všech památkových rezervací a zón v hlavním městě Praze. Dokument je založen na dvou pohledech, urbanistickém a architektonickém, s přihlédnutím k lokálním specifikům daných území.

V rovině architektonické se jedná o popis spolupůsobících prvků interiéru, jako jsou materiály a řešení povrchů, partery domů a obchodní portály, osvětlení, mobiliář, zařízení a prvky reklamy, prvky zeleně, výtvarné a technické prvky. V urbanistickém pojetí se zabývá způsobem řešení a uspořádání typologických součástí prostoru (chodník, vozovka, loubí, průchodů a pasáží, výška parterů okolních domů, umístění jednotlivých prvků interiéru apod.) - tedy jeho prostorovou kompozicí. Materiál obsahuje také typologickou diferenciaci interiéru města, pokus o vytváření

1. Reklama

Reklama na území historického jádra Prahy na některých místech mnohdy přehlušovaly estetické vjemy z památkově chráněného území. Její jednotlivé typy jsou nově silně omezovány a řídí se specifickými regulačními pravidly. Tato pravidla jsou specifikována ve Vyhlášce hlavního města Prahy *O obecných technických požadavcích na výstavbu v hlavním městě Praze* z roku 1999.

Nové nařízení omezující reklamu na území historického jádra Prahy bylo již zmíněno ve výše uvedené subkapitole *II. Legislativa*. Umístění reklamy na objektech v historickém centru je nově možné pouze po dobu provádění výstavby, stavebních oprav nebo úprav objektu. Tímto novým nařízením by se měl výrazně omezit současný negativní dopad reklamních plachet určených čistě k reklamním účelům na vzhled historického jádra Prahy. Za porušení nově platného nařízení může být uložena sankce podle zákona o hlavním městě Praze. Pokuta může dosáhnout až 200 000 korun, a to i opakovaně.

Podle stavebního zákona (právní normy uvedené v subkapitole *II. Legislativa*) podléhají řízení před stavebním úřadem reklamní zařízení větší než 0,6 čtverečního metru. V rámci územního rozhodnutí či souhlasu mohou být řešena reklamní zařízení s omezenou dobou trvání, jejichž celková výška nepřekračuje 10 metrů a celková plocha 20 čtverečních metrů.

2. Dlažby a povrchy ulic

Na území historického jádra Prahy lze tradičně nalézt vysokou kvalitu pražských kamenných dlažeb. Na velké části historického centra byl odstraněn asfalt (nevhodně kontrastující s drobným členěním historických fasád), který v průběhu 20. století nahradil původní kamenné dlažby. Na chodníky se opět vrátily pro historické jádro Prahy charakteristické mozaikové vzory a na vozovky tzv. kočičí hlavy.

Tradiční dlažbě se věnují také následující odborné dokumenty:

Pražská mozaiková dlažba, dokumentace a vyhodnocení dochovaných řemeslných a uměleckořemeslných prvků v terénu, vyhotovena v r. 2006 Národním památkovým ústavem za příspěvku Ministerstva kultury ČR.

Kamenná dlažba v památkové péči - Sborník přednášek z odborného semináře Společnosti pro technologie ochrany památek z r. 2000 vydaný Národním muzeem.

V současnosti s rozvojem osobní automobilové a cyklistické dopravy lze ovšem zaznamenat v některých částech ochranného pásma opětovný tlak na návrat asfaltových povrchů do ulic.

3. Městský mobiliář

Mezi hlavní problémy týkající se městského mobiliáře v historickém jádru města patří nedostatek místa pro jeho umístění a vzhledově odlišný mobiliář na veřejných prostranstvích a v exteriérových městských prostorách využívaných soukromou sférou.

V historickém jádru Prahy je vzhledem k nedostatku volných ploch málo míst pro umístění odpovídajícího městského mobiliáře. Veškerý městský mobiliář je sledován z hlediska své funkční a estetické hodnoty tak, aby neporušil vysoký význam pražského uličního interiéru.

Ve veřejné soutěži byla vybrána dodavatelská firma tak, aby byl zajištěn jednotný vzhled a styl

určitých modelů, pro něž je možné stanovit obecnější zásady. V závěru metodiky lze nalézt aplikaci obecného modelu na různé typy území, prostorů a prvků na území hlavního města Prahy.

městského mobiliáře na území historického jádra Prahy. Naopak, v ochranném pásmu si jednotlivé městské části instalují městský mobiliář podle svých zadání. Dochází tedy k určitému odlišení historického jádra od ostatních částí města.

V historickém jádru jsou nově zabudovávány nádoby a kontejnery na tříděný odpad pod povrch dlažby, na úrovni chodníku jsou viditelné pouze otvory pro vhazování odpadu. Zvláštním požadavkem bylo provedení mozaikové dlažby na povrchu kontejnerů (speciální kontejnery s pevným stropem) a plošná minimalizace výstavby s ohledem na husté podzemní síť. Podzemní odpadkové koše CITY mají objem 1000 litrů a svým objemem nahradí několik desítek běžných košů. První dva takové koše jsou umístěny na Václavském náměstí (zařízení byla vybudována v závěru výstavby podzemního energetického kolektoru Václavské náměstí, Vodičkova-Karlovo náměstí) a ve Štěpánské ulici.

4. Problém veřejného osvětlení v historickém jádru Prahy - instalace plynového osvětlení

V druhé polovině 20. století bylo v historickém jádru Prahy původní osvětlení plynovými lucernami omezováno, v roce 1985 bylo období plynového osvětlení úplně ukončeno. To mělo závažné důsledky pro genia loci. Tehdy budované stožáry veřejného osvětlení v rámci své tzv. modernosti narušovaly poetickou atmosféru historického jádra Prahy a nekorespondovaly ani s uchovaným historickým stavebním fondem.

Od roku 2002 se začalo plynové osvětlení do historického středu města postupně vracet. Plynové lucerny se rozsvěčí dálkově ze specializovaného dispečinku ve stejný čas jako osvětlení elektrické. Nová technologie ovšem umožňuje i ruční rozžhání lamp pomocí lampářské tyče. Plynové osvětlení je dokončeno v části ulic Hlavsova, Železná, Jilská a Karlova, na Malém náměstí, v části Staroměstského náměstí, Uhelného trhu a v ulici Rytířské. Zavádění plynového osvětlení do historického jádra Prahy pokračuje v celé ose Královské cesty, včetně Karlova mostu.

IV. Populace a prostředí ve městě

Struktura populace

Pro udržení života v historickém jádru Prahy je počet jeho stálých obyvatel klíčem k tomu, aby se nezměnilo jen v monofunkční turistický skanzen nebo administrativně ekonomickou enklávu. Historické jádro Prahy tento problém také pocítilo. Úbytek trvale bydlících v klíčové části historického jádra Prahy, tj. v městské části Praha 1, k němuž, bohužel, docházelo v uplynulých desetiletích, se podle statistik v posledních letech alespoň výrazně zbrzdil.

Například počet obyvatel v roce zápisu v klíčové městské části Praha 1 činil v roce 1992 41 848 osob; v roce 2001 33 825 obyvatel, k prvnímu pololetí r. 2007 bydlí na území Prahy 1 31 223 osob. Pokles obyvatel nemá od roku 2004 tak prudký charakter, probíhá pouze v řádu stovek obyvatel (v r. 2004 ubylo 301 osob).

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Stav k 30. 9. 2007
Praha 1	40 877	39 658	38 698	37 953	37 267	36 372	35 568	34 912	33 825	33 356	32 853	32 552	31 964	31 223	30 714
Praha 2	59 191	57 881	56 627	55 625	54 753	53 934	52 872	51 763	49 932	49 340	48 918	48 309	47 913	47 063	47 286
Praha 3	79 950	79 272	78 424	77 588	76 966	76 119	75 419	74 646	71 873	71 277	70 936	70 646	70 481	69 939	70 659

Informace z Českého statistického úřadu

Pozitivně tento údaj mohl ovlivnit nárůst bytové plochy v centru města, v současnosti na Praze 1 spíše vznikají nové byty na úkor dříve vybudovaných kancelářských prostor. Z historického jádra Prahy se kancelářské prostory pomalu vytrácejí do vzdálenějších městských částí (např. Praha 4, 5 či 9, kde si nově staví svá hlavní sídla banky a jiné velké firmy, které tak koncentrují a nahrazují svá dosavadní rozptýlená pracoviště, což pro ně bylo nevýhodné jak logisticky, tak ekonomicky) a objekty se zpětně přebudovávají na byty, ovšem luxusních kategorií. Dochází k částečné změně struktury rezidentů, byty v centru města jsou mnohdy pronajímány za vyšší nájemy či využívány k bydlení majetnějšími obyvateli. Následným pozitivním dopadem je dostatek finančních zdrojů, které mohou být investovány do údržby a obnovy památkového fondu v Praze.

Tlak návštěvníků / turistů

Zatížení historického jádra Prahy turistickým ruchem je nejvyšší v České republice a souvisí s atraktivností Prahy jako cílové destinace. V roce 2006 navštívilo Prahu celkem 4 142 538 tuzemských i zahraničních turistů. Historické jádro Prahy je tak vystaveno stejným tlakům jako historická jádra jiných evropských metropolí (Řím, Benátky aj.).

Nárůst turistického ruchu má své zápory, zejména z hlediska trvalých rezidentů v turisticky frekventovaných částech města. Na druhé straně, pokud zejména ubytovací infrastruktura pro něj nehyperfrofuje, znamenal v historickém jádru Prahy šanci na využití řady původně nebytových prostor, pro něž by se jinak obtížně hledal nový účel, jako jsou původní prostory pro obchod v parterech historických domů, které v době do roku 1989 sloužily v historickém jádru Prahy převážně jako sklady se zataženými roletami.

Turistický ruch také přinesl finanční zdroje pro opravy a stavební restaurování řady zanedbaných památkově chráněných objektů v historickém jádru Prahy, na které by vlastníci neměli jinak dostatek prostředků; zároveň ovšem v těchto případech znamenal redukci původní funkce bydlení. V souvislosti s turistickým ruchem je však třeba poznamenat, že historické jádro Prahy nastoupilo šťastnější trend nebudování velkých ubytovacích zařízení, která se stavějí spíše v jeho ochranném pásmu, ale je preferován vznik menších a středních ubytovacích zařízení vhodnou přestavbou historických objektů za dohledu orgánů památkové péče.

Zatížení historického jádra Prahy je nerovnoměrné, soustřeďuje se na tzv. Královskou cestu na Starém Městě a Malé Straně a na areál Pražského hradu. V těchto lokalitách se život stále více přizpůsobuje turistickému ruchem. Historické jádro Prahy je v tomto směru poznamenáno stejnými trendy jako historická jádra jiných slavných měst (např. Benátky, Florencie, Paříž, Salzburg).

Vedení města si je tohoto trendu vědomo, a proto se rozhodlo aktivně přistoupit ke směřování návštěvníků i za hranice území historického jádra Prahy. V roce 2007 začalo vypisovat granty na podporu projektů v oblasti cestovního ruchu na území hlavního města Prahy. V roce 2008 byla vyhlášena následující preferovaná témata projektů:

- „*Praha jinak, jiná Praha*“,
 - „*Oživení příjezdové turistiky do Prahy na období mimo hlavní sezónu (listopad-březen)*“,
 - „*Aktivní rozptyl návštěvníků Prahy za hranice Pražské památkové rezervace*“, „*Poznávací příjezdovou turistiku českých dětí a mládeže do Prahy*“,
- a další.

Magistrát hlavního města Prahy připravuje koncepční materiál, který by se měl podrobněji zabývat problematikou cestovního ruchu v hlavním městě Praze a který bude podkladem pro tzv. Management plan.

Vandalismus

Bohužel, stejně jako v jiných historických městech jsou i v Praze historické objekty, ať již jsou samostatně památkově chráněny či nikoli, ohrožovány vandalstvím, např., poškozování parterů domů grafitti, soch a sousoší, krádeže umělecko řemeslné výzdoby, poškozování zeleně.

Na ochranu proti vandalismu i kriminalitě byl od doby zápisu zřízen městský bezpečnostní kamerový systém. Kamerový monitoring byl instalován na Karlův most, na ochranu Pražského orloje na Staroměstské radnici, pomníku sv. Václava na Václavském náměstí, nově na ochranu pomníku Mistra Jana Husa na Staroměstském náměstí, studny s renesanční mříží na Malém náměstí a sochy sv. Jana Nepomuckého Na Pohořelci.. Do budoucna se uvažuje o umístění kamer na ochranu pomníku Josefa Jungmanna na Jungmannově náměstí, sochy obětí komunismu na Újezdě.

Životní prostředí, znečištění ovzduší

Stav ovzduší v Praze je, jako v jiných hlavních městech zapsaných na Seznam světového dědictví, nepříznivě ovlivňován zejména automobilovou dopravou. Tomuto problému byla věnován samostatný *odstavec Řešení dopravy v klidu a pohybu*. Zde jen poznamenáváme, že řešení dopravní situace je podmínkou sine qua non řešení problému čistoty ovzduší a hluku.

Naproti tomu se v Praze markantně zlepšilo znečišťování ovzduší ze stacionárních zdrojů znečišťování, především z lokálního topení, a to v souvislosti s přechodem na nová tepelná media. To zásadní snížení stacionárních zdrojů je velmi důležité i pro historické jádro Prahy a další neznečišťování jeho fasád.

Zlepšení dopravní situace a ozdravení životního prostředí patří mezi priority hlavního města Prahy. Stav ovzduší v Praze je systematicky monitorován prostřednictvím husté sítě stanic.

Pro koncepční řešení této otázky v průběhu roku 2005 a 2006 pokračovaly práce na přípravě řady významných koncepčních a programových dokumentů města souvisejících s ochranou životního prostředí. Projednán a přijat byl orgány města v roce 2006 mj. *Integrovaný krajský program snižování emisí a zlepšení kvality ovzduší na území aglomerace Hlavní město Praha*.

Přírodní katastrofy

Jediným předvídatelným přírodním faktorem, který by mohl ohrozit v budoucnosti historické jádro Prahy, jsou povodně. K řešení tohoto problému byly pro oblast postihovanou povodněmi **vybudovány mobilní protipovodňové zábrany** schopné zadržet až tisíciletou vodu. Část z nich byla realizována ještě před povodní v roce 2002, druhý úsek byl proveden v roce 2005. Již realizovaná část protipovodňové ochrany zásadním způsobem snížila rizika kulturních ztrát při povodni v roce 2002, zejména v oblasti Starého Města. Systém mobilních protipovodňových bariér pro ochranu území historického jádra Prahy byl dokončen v roce 2005; pokračuje se na rekonstrukci navigace nábřeží pod supervizí orgánů státní památkové péče tak, aby nedošlo k porušení dálkových pohledů na historické jádro Prahy a v jeho rámci.

V. Institucionální spolupráce při ochraně památkového fondu

Spolupráce různých orgánů a organizací státní správy i veřejnosti je nezbytnou součástí péče o památkový fond historického jádra Prahy. Jejich hlavní funkce byly popsány v subkapitole *Management ochrany památkového fondu hlavního města Prahy*.

V předchozím textu zmiňované studie a koncepce věnující se památkové péči v hlavním městě Praze vznikaly za spolupráce Odboru kultury, památkové péče a cestovního ruchu Magistrátu hlavního města Prahy, Útvaru rozvoje hlavního města Prahy a Národního památkového ústavu.

V současnosti při přípravě tzv. Management planu je velice aktuální podobná spolupráce všech zmíněných institucí, včetně Ministerstva kultury ČR.

Neméně důležitou roli při vytváření finální podoby všech koncepčních a regulačních dokumentů hraje aktivní účast nezávislých expertů, expertních skupin, zapojení zástupců městských částí a občanských iniciativ.

V případě hlavního města Prahy a jeho systému památkové ochrany, jak je popsán v kapitole *II. Legislativa, územní plánování a management ochrany památkového fondu města*, je také problémem odborné vzdělání pracovníků v odborných organizacích památkové péče. To je v současnosti orientované převážně humanitně, ve velké části případů kunsthistoricky. Vzhledem ke složité problematice péče o památkový fond v Praze a jejím těsným souvislostem s funkcemi moderní metropole kladoucí velké úkoly do oblasti architektonické tvorby a urbanismu se jeví jako naléhavé zvýšit počet takto orientovaných pracovníků - architektů a především urbanistů. Výrazné zaměření stávajících pracovníků na dějiny umění je příčinou poněkud jednostranného pohledu na problematiku památkové péče v kontextu potřeb rozvoje živoucího organismu města.